

РОЛЯТА НА ЮНЕСКО И ПРОГРАМАТА ПАМЕТ НА СВЕТА В ОПАЗВАНЕТО НА КНИЖОВНОТО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

Петя Дикова

The role of UNESCO and the “Memory of the World” in the preservation of the literary cultural heritage

Petya Dikova

The purpose of this article is to familiarize readers with the UNESCO Program for the Protection of the Literary Heritage – “Memory of the World”, as well as with many of the most interesting sites involved in the project. The article also examines the Bulgarian participation and contribution to preserving the literary heritage of the world and the opportunities for incorporating new monuments into the program.

Keywords: “Memory of the World”, UNESCO, Gutenberg, 42-line Bible, “St. Sophia”, Astrid Lindgren, “Song of the Nielsens”, Vasil Levski, Book of Kels, Anne Frank, Literary Heritage.

През ноември 1945 г. на проведената в Лондон конференция на *Обединените нации* е взето решение за създаване на културна и образователна организация. Тогава е приет и Уставът на ЮНЕСКО, влязъл в сила година по-късно – на 04.11.1946 г. В организацията към момента членуват 195 държави, плюс 10 асоциирани държави членки. Централата на ЮНЕСКО е основана в Париж, Франция, а в световен мащаб функционира още над 65 клона – офиси, институти, центрове.

България е член на ЮНЕСКО от 17.05.1956 г., а от 1972 г. – и член на Изпълнителния съвет на ЮНЕСКО. Десетият генерален директор на ЮНЕСКО бе българка, госпожа Ирина Бокова – първата жена генерален директор в историята на организацията. ЮНЕСКО създава програмата „Памет на света“ през 1992 г. Идеята се заражда заради нарастващата нужда от адекватно съхранение на и свободен достъп до документалното наследство на света. Войните, социалните катаклизми, липсата на ресурси за поддръжка влошават проблема с документалното наследство, който съществува от векове. Значими колекции от цял свят са ставали жертва на различни обстоятелства – природни бедствия, незаконна търговия, неадекватно съхранение и липса на финансиране. Много ценни документи са изчезнали завинаги, много са и застрашените.

Под егидата на ЮНЕСКО се възстановява и прочутата Александрийска библиотека. Мисията на програмата „Памет на света“ е насочена към:

– Съхранение на световното документално наследство чрез използване на най-подходящите за това техники.

– Подпомагане осъществяването на еднакъв достъп за всички до документалното наследство.

– Повишаване на информираността за съществуването и значението на документалното наследство.

– Насърчаване създаването на документални копия за свободен достъп, за да се облекчи натискът върху оригиналните документи.

Значението и смисълът на „Памет на света“ е създаването на съпричастност у хората на всички нива към световното документално наследство; насърчаване поддържането на благоприятни условия за запазване на това наследство – технически, правни, технологични, законодателни мерки; предотвратяване и спиране разрушаването и изчезването на ценни колекции и материали; улесняване популяризирането в световен мащаб на богатствата на всяка отделна страна. Основна цел на програмата „Памет на света“ е опазването на световното документално наследство и демократизирането на достъпа до него. ЮНЕСКО определя „световната памет“ като колективна памет на всички народи в света. Тази памет има жизнено важно значение за опазване на културната самобитност. Документалното наследство, намиращо се в библиотеките и архивите на различни страни, представлява основната част от световната памет и немалка част от това наследство е застрашена от изчезване. Причините са различни: стихийни бедствия, войни, наводнения, пожари, човешка немарливост, липса на средства за поддържане и съхранение, неспазване на правилата за опазване, злоумисъл, техническа изостаналост и още много други. Това наследство най-

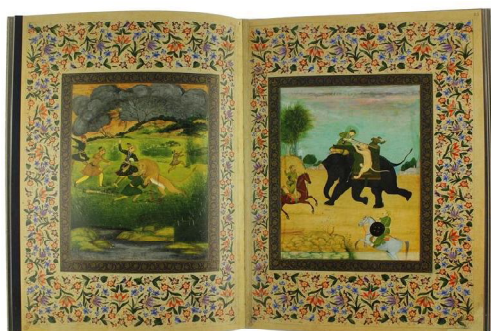
често е оставено върху природни или синтетични органични материали и затова не е дълговечно. Натрупващата се тревога и осъзнаването на катастрофалното в някои страни положение на документалното наследство, както и неговото значение за всечовешката история, водят до създаването на програмата „Памет на света“. ЮНЕСКО отново изпреварва настъпването на необратими последици и алармира човечеството, предоставяйки част от оскъдния си финансов ресурс за конкретизиране на програмата и поставяйки в услуга на нуждаещите се страни неизчерпаемите си интелектуални възможности.

Програмата „Памет на света“ е създадена, за да се запазят тези записани съкровища на човечеството и да се мобилизират ресурси, за да могат бъдещите поколения да се насладят на това наследство, запазено в големите библиотеки, архиви и музеи по целия свят. В рамките на програмата са добавени изключително разнообразни вписвания: карти, медицинска литература, музикални произведения, аудио записи, евангелия, художествена литература, филми, папируси, исторически документи от по-ново време, научни трудове и др.

Ще се представим интересни примери от списъка с документално наследство по програмата „Памет на света“.

1. Албум с индийски и персийски миниатюри от 16–18 век и персийска калиграфия

Албумът, познат още като „Муракка от Санкт Петербург“, е уникална колекция на изкуството, създадена през 16, 17 и 18 век от седемнадесет художници от индийските школи Мугхал и Деккан, както и от Исфahanската школа в Иран. На всеки лист има образец от персийската калиграфия от най-известния

майстор на стила Наста'лик – Мир `Ямд ал-Хасани от Казин (1554–1615 г.). Муракката е била събрана главно от произведенията, ограбени от Надир Шах по време на инвазията му в Индия през 1739 г. Тя се съхранявала като ценно бижу в библиотеката на Шах в Иран и в последствие е закупена за руския император Николай II през 1910 г. Днес е част от колекцията на Института за ориенталски ръкописи в Санкт Петербург. Албумът се състои от 98 двойки страници с размери 33x47.5 см. Всяка двойка страници е украсена с миниатюри на различни теми: сцени от живота

на съда, битки и ловни сцени, кралски портрети, образци на светци, представители на флората и фауната и др. *Сн.* www.abebooks.com

2. Кодексът Алепо

Ръкописът, известен като „Кодекс Алепо“ или просто „Короната“ е най-старата съществуваща почти пълна еврейска Библия (Стар завет). Мнението на голяма част от учените е, че това е най-точната и авторитетна еврейска Библия, която служи като източник на текст, речитатив и произношение както в миналото, така и днес. Съхранява се в Израел.

*Страница от Книга на съдиите.
Сн. Институт Бен-Цуй*

3. Ал-Тафим Ли Ава'ил Сана'ат ал-Танхим

„Ал-Тафим Ли Ава'ил Сана'ат ал-Танхим“ е персийска езикова творба на известния ирански учен Абу Райхан ал-Бируни (973–1048 г.), съдържаща въпроси и отговори във формат, лесно разбираем за нови учащи в сферата на точните науки. Това е най-старият персийски текст по математика и астрология и е съставен едновременно от персийски и арабски текстове от самия Абу Райхан във времето, когато иранските учени са използвали основно арабски език за своите научни

произведения. Съставяйки своята книга и на персийски, Абу Райхан допринася много за съживяването на научния персийски език. Творбата е част от наследството на Иран.

Сн. Архив Ислямска консултативна асамблея

4. Ал-Масаалик Уа Ал-Мамаалик

„Ал-Масаалик Уа Ал-Мамаалик“ („Традиции на държавите“) е една от най-важните географски книги от 4 в. пр. н. е., съставена от пер-

сийския пътешественик и географ Естахри. Това произведение представя точно описание на тогавашните социално-икономически, културни и политически условия на ислямските земи – от Индия до Африка – допълнени с карти. Най-старият персийски ръкопис се съхранява в Националния музей на Иран, а най-старото арабско копие – в Университетска и научна библиотека Ерфурт/Гота, Германия.

5. Древни ръкописи Донгба на народа накси

Народът накси е потомък на древното племе цянг, обитавало долините Хуанхъ и Хуаншуи в Североза-

паден Китай. Днес приблизително 300 000 накси живеят в района на провинция Юнан, провинция Съчуан и автономен регион Тибет. Тяхната култура, предавана чрез религията и жреците на тази религия, наречена „Донгбас“, придобива името „култура на Донгба“. Така се нарича и до днес. Затова и всички пиктографски знаци, литературни творби, ритуалните танци, произведения на изкуството и принадлежности, свързани с тази култура, се обозначават с думата „Донгба“. Това, което прави тази култура забележителна, е фактът, че предците на накси са създали писмена система с повече от две хиляди знака, използвайки конкретен пиктографски сценарий, за да дадат гласност на обичаите си и да запишат литературните си произведения. В резултат на въздействието на други мощни култури обаче културата на Донгба изчезва с времето. Днес има само няколко майстори, които могат да четат тези творби. Писана върху ръчно изработена хартия и ръчно подвързвана, тази литература не може да издържи на естественото стареене и непрекъснатото боравене с нея. При тези обстоятелства е на ръба на изчезването и проблемът по опазването на това рядко и невъзпроизводимо наследство е на дневен ред в момента.

Сн. Администрация на Лиянг

6. Архивите на Сантяго Рамон-и-Кахал

Сантяго Рамон-и-Кахал е испански лекар-патолог и хистолог, носител на Нобелова награда за физиология и медицина през 1906 г. Известен е със своите новаторски изследвания върху микроскопичната структура на мозъка, както и с таланта си на илюстратор, чиито скици и рисунки се използват в специализираната учебна литература. Архивите му, част от колекцията на Институт „Кахал“ в Мадрид, Испания, се състоят от колекция от научни ръкописи, хистологични препарати (предимно от нервна тъкан), скици (научни и художествени), рисунки (анатомични и художествени), фотографии (научни, художествени и портрети),

Сн. Instituto Cajal-CSIC

кореспонденция (писма от и до няколко национални и международни учени, както и политици, писатели, художници и т.н.), книги (както негови публикации, така и книги от библиотеката му). Тези архиви са от съществено значение за изучаване на историята на откритията и теориите, които водят до разбирането на човешкия мозък в неговия двоен аспект, анатомичен състав (отделни клетки) и физиологични свойства (образуване на вериги и размножаване на нервните импулси).

7. Архивите на Астрид Линдгрен

Архивите на Астрид Линдгрен документират работата и влиянието на най-известния автор на детски книги в света през XX век. Архивите са съставени от самата Астрид Линдгрен и включват почти всички оригинални ръкописи (също няколко непубликувани), кратки ръкописи, отрязъци от пресата и обширна колекция от международна кореспонденция. Повечето от книгите ѝ превъзхождат границите на възраст, пол, география и политика. Астрид Линдгрен не само е била изключителен автор, признат в световен мащаб (нейните книги са преведени на повече от 85 езика), но и смел и пламенен защитник на правата на децата. По този начин нейното влияние далеч надхвърля образователните и културни сфери, които обикновено се отнасят до детската литература. Много от нейните приноси към обществения дебат намират отзвук на първите страници на вестници по целия свят и тя повлиява на отношението към децата и правата на децата в много страни. Това е широко представено при събирането на писма и изрезки от пресата, които дават уникален поглед върху обществения и личния ѝ живот през втората половина на XX век. Архивите се съхраняват в Националната библиотека на Швеция.

Сн. Личен архив на писателката

8. Дневникът на Ане Франк

„Дневникът на Ане Франк“ е книга по водените от Ане Франк бележки в личния ѝ дневник от годините, в които се укривала със семейството си по време на нацистката окупация в Холандия. Семейството е арестувано през 1944 г. и Ане Франк умира от тиф в концентрационния лагер „Берген-Белзен“ през 1945 г. Дневникът е запазен от Мийп Джис, който го предава на бащата на Ане – Ото Франк – единственият

известен оцелял от семейството след освобождаването на концлагера. Оттогава дневникът е публикуван на повече от 60 езика, по него е направен и филм. Оригиналът се съхранява в Холандия.

Страница от Бератски кодекс. Сн. Уикипедия

9. Пурпурните кодекси от Берат

Това са две много стари евангелия, намерени в Берат, Албания, датиращи от шести и девети век. Те са част от седемте „пурпурни кодекса“, още два има в Италия и по един във Франция, Англия и Гърция.

Бератинският кодекс от шести век е евангелие, написано с главни букви. Той представя един от трите или четирите най-стари новозаветни архети-

па и е важен еталон за развитието на библейската литургична литература по целия свят. Бератският кодекс от девети век включва ръкописи с полуобединени параграфи и по отношение на стил и възраст е сравним с гръцкия Кодекс 53. Съдържа четири пълни евангелия. Двата албански кодекса са много важни за развитието на древната библейска, литургична и агиографска литература. Всички седем пурпурни кодекса са написани един след друг за период от тринадесет века, като двата Бератски кодекса са едно от най-ценните съкровища на албанското културно наследство.

10. Книга на Келс

„Книгата на Келс“ е считана за най-голямото историческо съкровище на Ирландия и е един от най-зрелищните примери за средновековно християнско изкуство в света. Славата ѝ почива основно върху въздействието на пищната декорация, чиято степен и артистичност са несравними. Декорацията варира в сложност от пълни фолийни композиции до малки детайли, използвани за увеличаване и подчертаване на текст. Всяка страница съдържа украса. Книгата на Келс се счита от хората както в страната, така и извън нея за културен символ на Ирландия и привлича над 500 хил. посетители всяка година.

Стр. от Евангелие на Матей. Сн. Тринити Колидж

11. 42-редовата Библия на Гутенберг, отпечатана на велум

Тя е първата книга, отпечатана в Европа с подвижни клишетата. От Майнц, където е печатницата на Гутенберг, новата технология се разпространява в цяла Европа и по света. От първоначално изработените тридесет библии, отпечатани на велум, само четири са оцелели в пълна форма с всичките им 1282 страници. Копието в Гьотинген, Германия, което е едно от тези четири, се отличава с уникалния си съвременен документален контекст: нотариалният документ на Улрих Хелм Аспъргер е единственият оцелял съвременен документ, който дава доказателства за изобретенията на Гутенберг. Никоя друга институция не може да претендира, че има три свързани помежду си документа, които се съсредоточават върху изобретяването на печата в Германия. Това е връзката, която издига копието на Гутенберговата Библия от Гьотинген в ранг, който не може да бъде постигнат с нито едно от другите пълни копия.

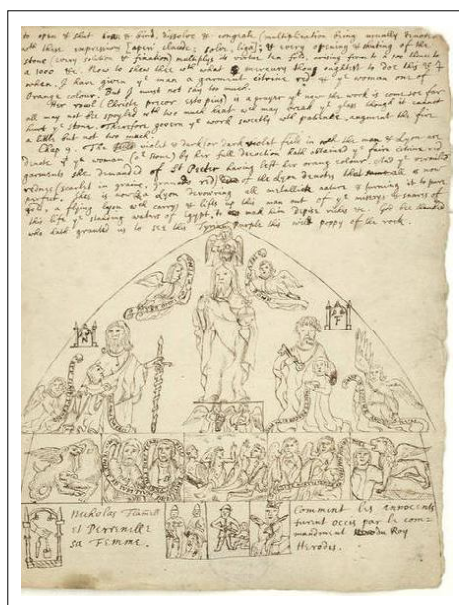
12. Докладите на Исаак Нютон

Теологическите статии разкриват извънредна и непозната страна на Исаак Нютон и допринасят за по-пълно разбиране на неговия характер, неговите религиозни възгледи и взаимодействието му с обществото и света около него в Англия от 17-ти и 18-ти век. Докладите хвърлят нова светлина върху мистичните и апокалиптични интереси на Нютон и показват, че е толкова оригинален и радикален религиозен мислител, колкото и учен. Те добавят значителен и ценен набор от знания за изучаването на европейската интелектуална и религиозна история, както и за историята на науката. Понастоящем се съхраняват в Националната библиотека на Израел.

Сн. Нац. библиотеката на Израел

13. Вестникарска колекция на Руската федерация

Тази колекция е един от документалните източници за изучаване историята на руската държава и нейното световно влияние. Той се състои от четирите първи вестника от времето на Петър Първи; областни и провинциални вестници, включително литературни вестници от времето на Просвещението (средата на 19 век); вестници от

Той се състои от четирите първи вестника от времето на Петър Първи; областни и провинциални вестници, включително литературни вестници от времето на Просвещението (средата на 19 век); вестници от

Руската революция (от 1905 до 1917 г.) и Голямата патриотична война, които оказват огромно влияние не само на Русия, но и на целия свят.

Сн. Библиотека на
Карлсруе

14. Песен за Нибелунгите, героична поема от средновековна Европа

„Песен за Нибелунгите“ е епическа поема, написана на висок среднонемски. В нейния сюжетен център лежи съдбата на драконоубицеца Зигфрид, убийството му и последвалото отмъщение на съпругата му Кримхилда. Поемата е базирана на предхристиянски старогермански сказания и легенди, които са битували в устната фолклорна традиция още в периода 4–6 век. В произведението се усещат исторически преживелици на различни германски племена, а известни паралели могат да се направят със скандинавските саги, „Еди“-те и др.

„Песен за Нибелунгите“ е сравнима с други световноизвестни епоси: като епосът на Гилгамеш от древна Вавилония, Махабхарата в Древна Индия или Хеике Моногатари в средновековна Япония. По вдъхновение от тази поема Рихард Вагнер създава гигантска музикално-драматична епопея, в която изразява идеите, вълнували го през целия му живот – „Пръстенът на Нибелунга“ („Der Ring des Nibelun-

gen“). През 2004 г. е направена и филмова екранизация по мотиви от епическата поема за Нибелунгите и нордическата сага за Волсунг.

Още много и разнообразни документални източници вече са част от наследството на ЮНЕСКО, а подробна информация и снимки всеки желаещ може да намери на официалния сайт на организацията – www.unesco.org.

България като част от програмата „Памет на света“

Само няколко години след създаване на „Памет на света“ и включването в програмата на проекта „Света София“ – посветен на българските ръкописи, съхранявани в НБКМ, България е една от първите държави членки на ЮНЕСКО, създава обществено-държавна структура – Национален комитет по програма „Памет на света“. Той обединява усилията на институти като НБКМ, БНР, БНТ, Библиотеката към БАН, Националната филмотека, Националния център за информация и документация, Националната комисия за ЮНЕСКО и др. Още на първото заседание на комитета през януари 1996 г. са разгледани конкретни предложения:

- Създаване на втори диск след „Света София“, посветен на съкровищата на Рилския манастир;
- Възстановяване на филмовото богатство на Българската национална филмотека (по проекта на БНФ има отпуснати 20 хиляди долара от ЮНЕСКО);
- Създаване на бази данни с изследвания в областта на българистиката.

Освен включените в проекта „Света София“ два източника на документално наследство – Енински апостол и Борилов синодик, през 2017 г. България бе включена с още един документ в програмата „Памет на света“ – Четвероевангелие на цар Иван-Александър в сътрудничество с Англия, където се съхранява оригиналът.

Енински апостол, кирилски ръкопис от 11 век (фрагменти)

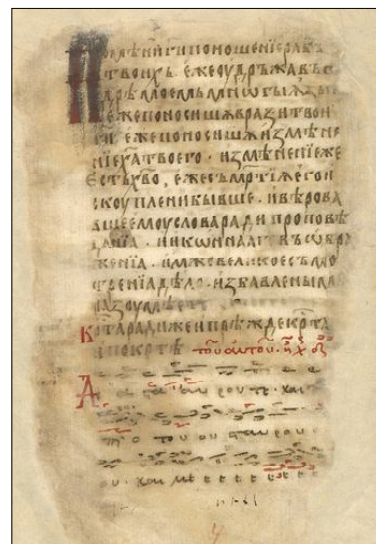
Книгата е най-старият паметник на кирилица, но в него се срещат и букви от глаголицата. Съхранява се в Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ в гр. София. Ръкописът е открит случайно през 1960 г. при ремонт на храма „Света Параскева“ в с. Енина, близо до Казанлък. Работниците предават силно повредения ръкопис (от който не е запазен нито един цялостен лист) на местна учителка, която го занася в Института за български език при БАН. Писмото в апостола е по образец от 11 век – без да бъдат отделяни думите една от друга, с наклонени надясно букви. Друга особеност е висящото писмо, подобно на гръцките ръкописи от втората половина на 9 век, познати в гръцката палеография като

„славянски унциал“. Според съдържанието може да се предположи, че Енинският апостол е част от избран апостол, съдържа вероятно 26–27 тетради, около 220 листа, от които са запазени само 39 листа и части от листове. Съдържа апостолските четива за времето от 35-та неделя след Петдесетница до Великата събота и от 1 септември до 3 октомври.

Борѝлов синодик

Борѝлов синодик („Синодик, който се чете в първата неделя на Великия пост“) е среднобългарско книжовно произведение от началото на XIII век. Той е важен извор за историята на Второто българско царство. Създаден е във връзка със събора срещу богомилите, свикан от цар Борил през 1211 г. Тогава по царско нареждане е преведен на български език гръцкият Синодик от 843 г., съдържащ опровержения и анатемни срещу различни по-стари ереси, разпространени във Византия. По-късно Борѝловият синодик е допълнен с разказ за възстановяването на Търновската патриаршия през 1235 г. и с поменик на български царе, царици, патриарси, митрополити и боляри. След падането на Търново (1393 г.) той е пренесен и разпространяван в Сърбия, Молдавия и Русия, където по негов образец са съставени местни синодици.

Най-ранният запазен препис на Синодика датира от края на XIV век. Намерен е в Търново от Николай Палаузов, а сега се пази в Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ под № 289. Тази библиотека притежава и втори, по-късен препис (№ 432), направен през XVI век и открит от Марин Дринов. Някои текстове в Палаузовия ръкопис на синодика са съпроводени от музикални знаци.

Сн. НБКМ

Четвероевангелие на цар Иван-Александър

Документът представлява илюстриран ръкопис на среднобългарски език, преписан през 1355–1356 г. от монаха Симеон за цар Иван-Александър. Книгата съдържа 268 пергаментови листа с текста на четирите евангелия. Украсена с 366 многоцветни миниатюри и се смята за един от най-разкошните български писмени паметници. С изключение на царските портрети (лист 2б, лист 3а), илюстрациите ѝ наподобяват тези на гръцки ръкопис № 74 в Парижката национална библиотека.

Листове от Четвероевангелието
Сн. Британска библиотека, Лондон

След падането на Търново през 1393 г. четвероевангелието е изнесено в Молдова, където бива откупено от молдовския владетел Александър Добрия (бележка на лист 5а). [7.] През 17 век то попада, вероятно като дар на молдавските князе, в светогорския манастир „Свети Павел“. През 1837 г. англичанинът Робърт Кързън посещава манастира и (по собствените му думи) го получава заедно с Видинското евангелие като подарък от игумена. Скъпоценният ръкопис остава притежание на семейството на Кързън до 1917 г., когато неговата дъщеря, баронеса Зауш, го дарява заедно с цялата му сбирка от книги на Британския музей в Лондон. Преместен е в Британската библиотека при нейното основаване през 1973 г. Понастоящем четвероевангелието все още се съхранява там.

Ръкописът е проучен за първи път от Петър Гудев, а през лятото на 1925 г. го изследва и Богдан Филев.

Предложения за нови книжни паметници, които да бъдат включени в световното книжно наследство на ЮНЕСКО

Книжовната история и култура на България е много стара и изключително богата, но за съжаление няма актуален опис на книжовното наследство на страната ни, който да послужи като основа за следващи номинации на документално наследство под егидата на ЮНЕСКО като част от програмата „Памет на света“. Тук ще разгледаме само няколко примера за документално наследство, които биха имали място в програмата за опазване на книжовното наследство на света.

1. Рибен буквар на Петър Берон

“Рибният буквар” на д-р Петър Берон, издаден през 1824 г. в румънския град Брашов, е една от най-забележителните книги на Българското възрождане. Тя е и първата учебна книга у нас, предназначена за “широка употреба и обща полза”, и една от малкото, оставили дълбоки следи в духовния живот на българския народ. Тази скромна по обем книжка (само 140 с. малък формат) е изиграла голяма роля за изграждане на новото светско българско училище, допринесла е за разпространение на просветата сред българите, съдействала е за оформяне на новобългарския книжовен език. „Буквар с различни поучения“ (оригинално заглавие: „Бвкварь съ различни поученіа“) се състои от предисловие, 8 раздела, обръщение към читателя и приложение от 12 рисунки на животни. Поради големия интерес към този учебник той претърпява 6 издания в продължение на 20 години, а авторът му д-р Петър Берон се радва на всеобщо уважение. Според панагюрския възрожденец Петър Карапетров букварът на Петър Берон в онези времена „е бил последната книга за учение; които го изучвали от кора до кора, минавали вече за учени“.

Букварът на Петър Берон има богато и разнообразно съдържание. Скъсвайки решително с традициите на килийното училище, написан на жив, говорим български език, познавателен, поучителен и занимателен по съдържание, като учебник той става любимо четиво не само на децата, но и на възрастните.

2. Документалното наследство на Апостола на свободата – Васил Левски

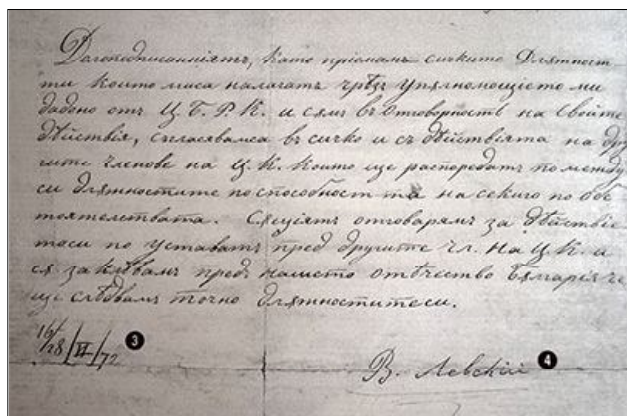
За съжаление безвъзвратно са загубени доста документи от това далеч по-многобройно национално съкровище. Сега документалното наследство на Апостола наброява по-малко от 200 единици, писани или подписани от него между 1856 г. и началото на 1873 г.: автобиография, личен бележник, комитетска кореспонденция, идейно-програмни документи – проектоустава, озаглавен “Нареда”, писмената “клетва” и др. [2.]

Джобният бележник на Апостола е с доста липсващи страници. Наситен е с факти за организаторската и идейно-политическата му работа. Документира не само обиколките му из страната между 1871–1872 г., както и отчет до стотинка за похарчените народни пари, но разкрива и скромните му предпочитания за храна и облекло, влечението му към народните песни и революционната поезия.

Писмата на Левски, стотина саморъчно изписани от него, адресирани до видни негови съвременници и съратници, до БРЦК в Букурещ или до частни комитети в Българско, документират изумителната му работоспособност, мащабните му замисли и неповторими дела за доброто на Отечеството.

Друг важен документ е „Клетвата“, която Васил Левски дава след провеждането на общото събрание в Букурещ през 1872 г., което го упълномощава да работи в цяло Българско.

Много голяма част от тези уникални документи се намират в НБКМ. Само няколко от тях, писани или подписани от Левски, се пазят извън нея – в Научния архив при БАН, ДА във Велико Търново, музеите в Ловеч и Плевен.

В съвременна България личността на Васил Левски се възприема като най-ярката и най-откроена сред българските революционери. За българите е национален герой и национален идеолог за „чиста и свята република“.

Избран е през 2007 г. за „най-великия българин на всички времена“ в първото издание на едноименно телевизионно шоу по Българската национална телевизия. За него са гласували почти 59 000 зрители.

*Клетвата на Васил Левски.
Сн. НБКМ*

3. Протоколи на Политбюро и на ЦК на БКП за периода 1944–1989 г.

Колекцията с протоколи на Политбюро и Централния комитет на БКП е един изключително важен източник за близката история на България. Политбюро беше органът, който се занимаваше практически с всичко в държавата – от дислокацията на армията през строежа на АЕЦ до ... цената на чорапогащите. Централният комитет, от своя страна, вземаше най-важните стратегически решения за страната.

Четиридесет и петте години комунизъм предопределиха до голяма степен т.нар. преход. Едва ли си даваме сметка колко много от аспектите на нашето всекидневие се диктуват от решения, взети преди 20 и повече години. Достатъчно е да припомним темите за външния дълг, за агентите на Държавна сигурност, за “първите милиони” на много от днешните “лица от новините”.

Днес, когато българите могат да прочетат стенограмите на правителството буквално часове след приключване на заседанията на кабинета, е малко трудно да си представим, че вече две десетилетия протоколите на Политбюро и ЦК са останали недостъпни освен за малцината професионално изкушени историци.

Към настоящия момент на сайта на Държавна агенция „Архиви“, секция „Политбюро“, достъпна на адрес <http://politbuho.archives.bg/> могат да бъдат намерени около 130 000 страници с протоколи на Политбюро и близо 85 000 страници със стенограми от пленумите на ЦК на БКП.

Всяка от тези важни в исторически и социален план документални единици отговаря на поне три до шест критерия, заложи в програмата на ЮНЕСКО „Памет на света“ за документалното наследство, и може да бъде предложена за включване в списъка на световното документално наследство.

МЕЖДУНАРОДНИ ДЕЙНОСТИ ПОД ЕГИДАТА НА ЮНЕСКО, СВЪРЗАНИ С КНИГИТЕ, ЧЕТЕНЕТО И ОБРАЗОВАНИЕТО

Световен ден на книгата и авторското право

Лого на проекта

Наградата „Джигджџи“ под егидата на „Памет на света“

*Книгата “Vuljo jikji simche yojeol”.
Сн. ЮНЕСКО*

Европейска година на културното наследство 2018

Лого на кампанията

В заключение можем да обобщим, че историята – и тази на предците ни, и тази, която пишем ние, и все още ненаписаната, е най-ценното притежание на човечеството. Вземайки пример от организации като ЮНЕСКО, всички ние като индивидуални личности, общности, институции и в глобален план трябва да се стараем да пазим своето наследство, завещано ни от миналото и създавано от нас самите днес. Нека пазим и се учим от световното наследство, нека предаваме знанията и уменията от миналото и от собствения си опит на следващите поколения. Само така ще сме сигурни, че ще продължим да съществуваме, ще продължим да се развиваме и да откриваме нови хоризонти – защото имаме базата, оставена ни от предците и надгражданото през вековете от различните нации, култури и цивилизации, населявали света.

БИБЛИОГРАФИЯ

Печатни източници

1. **Берон**, Петър. Буквар с различни поучения : Рибен буквар / Петър Берон. – София : Български бестселър, 2005. – 301 с.
2. **Васил Левски** – документален летопис 1837–1873 / Кирила Възвъзова-Каратеодорова и др. – София : ДИ „Д-р Петър Берон“, 1987.
Други автори: Здравка Нонева, Виктория Тилева.
3. **Кувев**, Куйо. Съдбата на старобългарската ръкописна книга през вековете / Куйо Кувев. – София : Наука и изкуство, 1986. – с. 258–260.
4. **Лихачова**, Вера. Етюди по средновековно изкуство / Вера Лихачова. – София, 1986.
5. **Пеев**, Йордан. ЮНЕСКО и съвременността : България : 20 г. активно участие / Йордан Пеев. – София : Партиздат, 1976. – 125 с.
6. **Успенский**, Федор Иванович. Синодик в Неделя Православия : Сводный текст с приложениями / Федор Иванович Успенский. – Одесса, 1893.
7. **Curzon**, Robert. Visits to Monasteries in the Levant / Robert Curzon. – London, 1850. – 386 p.
8. **Ганчева**, Вера. Среца в Осло [посветена на програмата на ЮНЕСКО „Паметта на света“] / Вера Ганчева (култ.). // Библиотека, IV, 1996, № 4–5, с. 33–35.
9. **Георгиев**, Христо. Шанс за опазване съкровищницата на народите / Христо Георгиев. (наука). // Библиотека, IV, 1996, № 4–5, с. 31–33.
10. **Доклад**, подготвен за ЮНЕСКО от Европейската комисия за опазване и достъп [до дигиталното наследство] (Амстердам, 2002). // Библиотека, XII, 2005, № 3–4, с. 38–51.
11. **Лазаров**, С. Синодикът на цар Борил като музикално-исторически паметник / С. Лазаров. // Известия на Института за музикознание, 1960, № 7, с. 5–77.
12. **Петкова**, Евгения. Препоръки към ЮНЕСКО за дигитализиране и съхранение на културното наследство / Евгения Петкова. // Год. Бълг. информ. консорциум, [2, за 2005], 2006, с. 80–83.
13. **Петкова**, Стефка. Програмата на ЮНЕСКО „Паметта на света“ [част от Генералната програма за информация РGI] / Стефка Петкова. // Науч. алманах ВСУ „Черноризец Храбър“. Сер. История, култура, медиа, 2, 2002, с. 36–44.
14. **Тончева**, Е. Музикални текстове в Палаузовия препис на Синодика на цар Борил / Е. Тончева. // Известия на Института за музикознание, 1967, № 12, с. 57–159.

Електронни източници

15. **Банкова**, Елена. Световен ден на книгата и авторското право / Елена Банкова. // Dariknews [онлайн], 23 април 2017. [цитирано на 10.01.2018]. Достъпно на: <https://dariknews.bg/novini/obshtestvo/svetoven-den-na-knigata-i-avtorskoto-pravo-2019050>
 16. **Васил Левски** – документи, история и настояще. // vasil-levski.eu [онлайн], 2016. [цитирано на 21.01.2018]. Достъпно на: <http://www.vasil-levski.eu/документи/>
 17. **Документално наследство** [на Васил Левски]. // Национален музей Васил Левски [онлайн], 2000. [цитирано на 21.01.2018]. Достъпно на: <http://vlevskimuseum-bg.org/bg/документи/>
 18. **Писменост**. // Wikipedia – онлайн енциклопедия [онлайн], 28 декември 2016. [цитирано на 1 декември 2017]. Достъпно на: <https://goo.gl/Zi7rVY>
 19. **Синодик** (Борилев синодик, Палаузов препис) – дигитален архив. // European collections [онлайн], 2018. [цитирано на 12.01.2018]. Достъпно на: https://www.europeana.eu/portal/en/record/9200353/BibliographicResource_3000096072605.html
 20. **Стоянова**, Мария. 50 велики мисли за книгите и четенето / Мария Стоянова. // Dama.bg [онлайн], 25 май 2015. [цитирано на 26 ноември 2017]. Достъпно на: <https://dama.bg/article/50-veliki-misli-za-knigite-i-cheteneto/6182>
 21. **International Memory of the World Register: Recommended Nominations List 2016–2017**. // UNESCO [онлайн], 2017. [цитирано на 08.01.2018]. Достъпно на: https://en.unesco.org/sites/default/files/mow_recommended_nominations_list_2016-2017.pdf
 22. **Memory of the world**. // UNESCO [онлайн], 2017. [цитирано на 08.01.2018]. Достъпно на: <https://en.unesco.org/programme/mow>
 23. **What is documentary heritage?**. // UNESCO [онлайн], 2017 [цитирано на 08.01.2018]. Достъпно на: <https://goo.gl/SD1txX>
- Бел. ред.:** Автор на статията е Петя Дикова Иванова, IV курс специалност Книгоиздаване при катедра Книгоиздаване и библиотечно-информационни дейности, ФМИ на ВТУ, фак. № 1116-К.

